

Leden van de Vaste Kamercommissie SZW
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Cc. Minister Schouten

Aidadreef 8
3561 GE Utrecht

Postbus 9563
3506 GN Utrecht

030 - 233 23 37
info@divosa.nl

IBAN NL75 INGB 0000194416
KvK 40532318

www.divosa.nl

Onze referentie: 230094
Datum: 20 juni 2023
Onderwerp: Input Divosa op het rapport en de kabinetsreactie IBO
Vereenvoudiging sociale zekerheid
Van: Erik Dannenberg • T 030 - 233 2337 • edannenberg@divosa.nl

Geachte leden van de vaste Kamercommissie SZW,

Met deze brief reageert Divosa op het rapport en de kabinetsreactie van het IBO Vereenvoudiging sociale zekerheid.

De IBO-rapportage Vereenvoudiging sociale zekerheid heeft de veelzeggende titel meegekregen: Moeilijk makkelijker maken. Heldere taal voor een onderwerp dat uiterst complex is. De uitdaging is om het stelsel van sociale zekerheid eenvoudiger te maken, een stelsel dat in de afgelopen jaren alleen maar ingewikkelder is geworden. Dit huidige stelsel is niet alleen ingewikkeld, het wordt ook zo ervaren door inwoners en het raakt de inwoners die er het meest van afhankelijk zijn. Dat staat in het IBO-rapport goed beschreven. Er ligt een grondige analyse die impliciet maar ook expliciet een serieuze boodschap meegeeft: het inrichten van een nieuw stelsel zal niet eenvoudig zijn, want we komen van ver. Wetgevers, gemeentelijke uitvoerders en inwoners moeten met dit nieuwe stelsel uit de voeten kunnen. We kunnen met elkaar concluderen dat we snel aan de slag moeten om een eenvoudiger en toegankelijker stelsel te maken en te komen tot een stelsel dat bestaanszekerheid waarborgt en onze inwoners weer vertrouwen in de overheid geeft.

Bestaanszekerheid is essentieel.....

Voor Divosa is het essentieel dat het stelsel van sociale zekerheid voldoet aan waarvoor het is bedoeld: inwoners ondersteunen die het (al dan niet tijdelijk) niet zelfstandig redden. Dat lijkt een open deur, maar de huidige praktijk is weerbarstig. Niet iedereen wordt bereikt en niet alle inwoners -meestal de meest kwetsbaren- weten de weg naar het stelsel te vinden of durven zich niet te melden. Dat komt door gebrek aan vertrouwen in het stelsel of omdat het te ingewikkeld voor hen is of omdat zij vastlopen in het stelsel. Dat is op zich al vervelend genoeg, ernstiger is dat het ten koste gaat van de bestaanszekerheid van inwoners, wat een grondrecht is. Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat het gebruik van sociale zekerheid geen onverwachte negatieve gevolgen met zich meebrengt.

.....waar we vandaag en morgen aan moeten werken.....

We realiseren ons dat het ontwerp van een nieuw stelsel tijd kost. Dit betekent dat we er in de tussentijd voor moeten zorgen dat we de gevolgen van de complexiteit voor de inwoners zo veel mogelijk beperken.

Daarbij moeten we in ieder geval zorgen dat (1) een inwoner met een hulpvraag altijd op de goede plek is (no wrong door), (2) de verschillende partijen met elkaar samenwerken en (3) partijen de juiste instrumenten en mandaten hebben om de juiste ondersteuning tot stand te brengen. Ook is het essentieel dat er sprake is van een duidelijke samenhang met lokale (sociaal domein), regionale en landelijke dienstverlening.

.....zodat we weer een betrouwbare overheid worden.

Daarbij kan het niet zo zijn dat we tijdelijke oplossingen kiezen die de uitvoering (tijdelijk) alleen maar complexer maken. Divosa is dus voorstander van een heldere en gedifferentieerde toegang, ten behoeve van een gezamenlijke en samenhangende dienstverlening. Niemand mag tussen wal en schip vallen. Dit betekent niet dat er een centraal punt moet komen, het betekent wel dat achter verschillende voordeuren goed moet worden samengewerkt en dat samenhangend gewerkt wordt door de verschillende diensten richting de inwoners.

In het IBO wordt de 1-loketfunctie breed uitgemeten. Divosa ziet hier voordelen in maar mist samenhang met het brede sociaal domein. Zeker vanuit de gemeentelijke uitvoeringspraktijk zien we een toenemende samenloop van de Participatiewet met andere wetten en regelingen in het sociaal domein. We vinden het een gemiste kans door alleen de keten van werk en inkomen hierin op te nemen. Divosa is geen voorstander van een landelijk uit te rollen model omdat dit geen recht doet aan de genoemde samenloop en het daarnaast gemeenten belemmert in het maken van de beste keuzes voor hun inwoners. Alles staat met elkaar in verbinding.

Een goede uitwerking is essentieel.....

Divosa is dan ook erg benieuwd naar het vervolgproces. Voor de lange termijn zien wij de meeste kansen, maar dat staat of valt wel met een goede uitwerking. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het individualiseren van uitkeringen, het harmoniseren van het partnerbegrip en vereenvoudiging van het inkomensbegrip. Een nieuw stelsel moet ook begrijpelijk zijn voor de inwoner.

De meeste beschreven oplossingen voor de korte termijn zien we nog niet direct voor ons omdat de kans groot is dat die het stelsel eerder ingewikkelder dan eenvoudiger maken. We zien nu vooral een verdiepende en gedetailleerde invulling van beleidsruimte, wat niet de bedoeling kan zijn. Het zet de uitvoering alleen maar meer onder druk en daarmee is het de vraag of de kortetermijnoplossingen ook haalbaar zijn. Wel zijn we enthousiast over kortetermijnoplossingen zoals het afschaffen van de kostendelersnorm en de mogelijkheid om een uitkering met terugwerkende kracht te verlenen.

.....borg dit in een goede opdracht.

In de kabinetsreactie wordt gerefereerd aan het programma VIM. Het succes van dit programma staat of valt met een goede opdracht waarin dit geborgd is.

Veranderingen kosten geld.....

Divosa vraagt verder aandacht voor de kosten van een nieuw stelsel van sociale zekerheid. De kans dat het goedkoper kan, achten wij niet realistisch. Diverse beleidsopties in het IBO worden omschreven als 'budgetneutraal' maar zelfs daarbij zet Divosa vraagtekens. Zo verwacht Divosa dat aanpassingen aan de Participatiewet hogere kosten met zich meebrengen. Het afschaffen van de kostendelersnorm of vermogenstoets zal bij hetzelfde macrobudget tot lagere uitkeringen leiden. Dat leidt weer tot toenemende armoede en schulden, met als gevolg een toenemend beroep op compensatiemaatregelen dan wel andere voorzieningen. Ook voor de uitvoering brengt dit hogere kosten met zich mee, want meer aanvragen betekent ook meer beoordelingen. Een kostenneutrale variant komt op zijn minst neer op een verschuiving van kosten.

Ook door het accent te leggen op een individuele benadering, kunnen de kosten gaan stijgen. Want wat voor de inwoner aan de voorkant eenvoudig is, hoeft dit aan de achterkant, in de werkprocessen, niet te zijn. De uitvoeringsdiensten kunnen in de problemen komen door stijgende uitvoeringskosten. Daarbij komt dat een systeem dat eenvoudiger is voor de burger niet per definitie beter is voor diezelfde burger. Ook daar vraagt Divosa aandacht voor.

.....maar een fundamentele herziening is noodzakelijk.

Divosa stelt het op prijs dat de (ook gemeentelijke) uitvoering bij dit IBO is betrokken. Wij hebben de totstandkoming van deze rapportage als prettig ervaren, met een heldere uitwisseling van ideeën.

We vinden het van groot belang dat er snel een fundamentele herziening van het stelsel komt, inclusief de herziening van de Participatiewet. We kijken met veel genoegen terug op het doorlopen traject en werken graag mee aan het ontwerpen van een nieuw stelsel van sociale zekerheid.

Met vriendelijke groet,

Erik Dannenberg
voorzitter

